

# **KADONNEEN JÄRJEN METSÄSTYS**



# ANNA KONTULA



KADONNEEN  
JÄRJEN METSÄSTYS

into

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut tämän kirjan kirjoittamista.

© Anna Kontula ja Into Kustannus 2024

**into**

Into Kustannus Oy  
[www.intokustannus.fi](http://www.intokustannus.fi)

Kansi: Sanna-Reeta Meilahti

ISBN 978-952-393-487-0

Paino: Tallinna Raamatutrukikoda, Viro 2024

# SISÄLLYS

Johdanto .....	7
TERAPIAYHTEISKUNTA PÄÄSTI KAPITALISMIN SIELUUN .....	27
KUN SOSIAALITYÖ UNOHTI KÖYHYYDEN .....	57
HUONOSTI KÄYTTÄYTYVÄT ISOÄIDIT .....	83
KAATAAKO EKOKATASTROFI PARLAMENTARISMIN? .....	109
MITEN KYSYMYS KISSOJEN ULKOILUTUKSESTA TULEE RATKAISTA? .....	141
JÄLKIKIRJOITUS: ARGUMENTIN RAKENTAMISESTA .....	189
Kiitokset .....	197
Viitteet .....	199
Kirjallisuus .....	213



# JOHDANTO

**YLEN PÄÄUUTISISSA ESITETÄÄN** hyvän mielen juttu joululauluista. Kuvausryhmä on käynyt kirkkokonsertissa ja lähibaarin yhteislaulutilaisuudessa. Paikan päältä tavoitetut kertovat arvostavansa joululauluperinnettä ja erityisesti kristillisten joululaulujen arvomaailmaa.<sup>1</sup>

Alkuintron jälkeen pääsee toimittaja taustoittamaan. Vähän yllättäen näkökulma siirtyy hyvinvointitieteisiin. Saamme kuulla, että ”tutkimusten mukaan musiikin kuuntelu ja laulaminen rentouttavat ja rauhoittavat. Stressitason lasku näkyy verenpaineen ja pulssin alenemisena.”

Kamera palaa takaisin kirkkoon, jossa mikin eteensä saanut kansalainen myöntelee vähän epävarman oloisena, että tunnelma on kieltämättä erilainen kuin töissä. Ja tarkemmin ajateltuna hengitysikin tosiaan rauhoittuu. ”Musiikki aktivoi myös aivojen mielihyvakeskusta”, toimittaja jatkaa päättäväisesti, ja kuva siirtyy jälleen haastateltavaan, joka tunnustaa olonsa hyväksi.<sup>2</sup>

Uutisilta odotetaan tietenkin jotakin uutta. Joulukonsertti jouluna ei varsinaisesti sellainen ole. Ehkä siksi juttun tekijät ovat yrittäneet löytää aiheeseen tuoreen näkökulman kehystämällä joululaulut populaaripsykologialla. Sen sijaan, että kirkkokonsertti nähtäisiin tapana laskeutua joulurauhaan, kunnioittaa perinteitä tai kerrata mielen joulun sanomaa, meille muistutetaan, että musiikki on hyväksi terveydelle.

Tästä ilmiöstä esseekokoelmassani on kyse: Miten alkuaan terapian tarpeisiin kehitetty kieli ja näkökulma ovat valuneet yhteiskunnan huokosiin. Miten julkisuus on kasvavasti kiinnostunut tunteista, mielen hyvinvoinnista, persoonallisuuksista ja psykologiasta myös sellaisissa yhteyksissä, joita aikaisemmin on tulkittu toisin.

Kutsun tätä ilmiötä *terapiayhteiskunnaksi*.

Olen kiinnostunut etenkin tilanteista, joissa terapian, tunteiden ja yksilöpsykologian avulla käytetään yhteiskunnallista valtaa. Tunnepuhe näkyy poliittisessa keskustelussa, mutta kyse on laajemmasta ilmiöstä, hallitsevaan asemaan päässeestä tulkintakehyksestä, joka säteilee kaikkialle ja johon on kietoutunut myös vahvoja taloudellisia intressejä.

Kirjoitan politiikasta ja demokratiasta, mutta en yksinomaan puoluepolitiikasta ja edustuksellisesta demokratias-  
ta. Ymmärrän politiikan laajasti yhteiskunnallisen vallan käytön ulottuvuutena, ja koska vain osa tästä vallasta käytetään politiikan muodollisissa rakenteissa, on tarpeellista katsoa myös laajemmalle.



Samalla on selvää, että kaikki yhteiskunnallisen vallankäytön analyysi kytkeytyy myös eduskunnan ja puolueiden kaltaisiin politiikan muodollisiin rakenteisiin. Yleiset kulttuuriset tavat muodostaa kantoja tai hahmottaa maailmaa heijastuvat ilman muuta myös ammattipoliitikkojen toimintaan, ja toisaalta edustuksellisen demokratian kautta käytetään paljolti valtaa siihen, millaisilla talouden ja lainsäädännön reunaehdoilla valtaa yleisemminkin käytetään.

Usein politiikka mielletään areenaksi, jossa erilaiset mielipiteet ottavat mittaa toisistaan. Sitä se demokratiassa parhaimmillaan onkin – mekanismi, jolla yhteisössä esiintyvät arvot ja intressit tunnistetaan ja saatetaan osaksi päätöksentekoa. Toteutuakseen tämä vaatii muodollisten päätöksentekorakenteiden lisäksi myös avointa, valpasta ja iloisen sekalaista kansalaisyhteiskuntaa.

Jos näkemykset kanavoituvat kahteen eri leiriin, puhutaan *ideologisesta polarisaatiosta*. Monet pitävät sitä epämiellyttävänä ja huolestuttavana ilmiönä. Tällaisen tilanteen taipumuksena on nimittäin johtaa mustavalkoasetelmiin, tulkita vastapuolta huonommin päin ja tukahduttaa oman mielipideryhmän soraääniä. Silloin kaikki näkemykset eivät pääse mukaan päätöksentekoon, eikä keskustelu muutenkaan yllä kovin korkeatasoiseksi.<sup>3</sup>

Silti, näitä ideologisen polarisaation muodostelmia ilmaantuu politiikkaan niin usein, että ne ovat enemmänkin järjestelmän ominaisuus kuin vikatila. Olen taipuvainen ajattelemaan, että ajoittain vahvistuva mielipidepolarisaatio

lieveilmiöineen on välttämätön seuraus siitä, että politiikan kentälle pääsevät häääämään muutkin kuin rautahermostimmat ammattilaiset – mikä puolestaan on laajan kansalaisyhteiskunnan ehto.

*Affektiivisella polarisaatiolla* sen sijaan tarkoitetaan tilannetta, jossa tunteet ohjaavat poliittista jakautumista. Tällöin jopa mielipiteiltään lähellä toisiaan olevat toimijat voivat päätyä tiukkaan vastakkainasetteluun ja toisaalta kamppailujen kohteet ovat usein aivan muuta kuin politiikan ydinkysymyksiä.<sup>4</sup> Myös affektiivinen polarisaatio kuuluu yhteiskunnallisen keskustelun tavanomaisiin ilmiöihin, mutta toisin kuin ideologinen polarisaatio, se ei perustu järjestelmän olemassaolon kannalta välttämättömälle erolle ja on siten enemmän loinen kuin symbiontti.

Oman tulkintani mukaan affektiivinen polarisaatio on viime vuosina korostunut suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ja siitä pitäisi olla huolissaan. Verrattuna ideologiseen polarisaatioon, jää affektiivinen vielä kauemmas demokratian ihanteista: ongelmana ei ole vain joidenkin näkökulmien pelikiellot, vaan että kentällä päätetäänkin järjestää jalkapallon sijasta maatalousnäyttely.

Demokratian ideana on, että tiettyjen menettelyjen kautta päädytään valitsemaan useista vaihtoehtoista jokin, jollakin perusteella. Jos mahdollisia vaihtoehtoja olisi vain yksi, ei työlästä päätöksentekoprosessia tarvittaisi. Siksi politiikkaa voi olla vain siellä, missä muhii erimielisyys, eikä konfliktia pidä säikähtää. Pelätä pitää pikemminkin silloin, jos erimielisiä ei näy.<sup>5</sup>

Mutta konflikteissa on eroa. Jos yhteiskunnallinen keskustelu saa aikaan konflikteja yksinomaan tai pääasiassa tyyliseikoista – miten kuuluu puhua, miten kuuluu tuntee, millaisia kuvia saa tai ei saa jakaa – kyse ei ole politiikasta, ei ainakaan sanan perinteisessä merkityksessä. Kyse on valtavasta mielikuvitusleikistä, jonka harhauttamana yhteiskunnallista valtaa käytetään jossain muualla.

Tämän kirjan esseitä yhdistää huoli asiakysymysten korvautumisesta tunnepuheella. Nähdäkseni yhteiskunnallinen toimijuus pyörii yhä vinhemmin tunteiden ympärillä ja jäsentää maailmaa terapian kielellä. Tämä tuottaa nopeaa, yksilöllistä ja pirstoutunutta ymmärrystä aikana, jolloin tarvitsimme rakenteita ja keskinäisriippuvuuksia tunnistavaa huolellista ajattelua ja toimintaa – ehkä enemmän kuin koskaan.

\*

Olen hyvin tietoinen, että tunnepuheen innokkaita kannattajia löytyy myös minua ideologisesta lähellä olevista ryhmistä. Vasemmistopiireissä kuulee tuon tuosta, että on aika luopua länsimaisen ajattelun binäärisistä jaoista ja siirtyä korostamaan tunteita järjen kustannuksella, kun aikaisemmin tehtiin päinvastoin. Ei ole tavatonta, että (omasta mielestäni) mukavasti alkanut väittely keskeytyy, kun joku ilmoittaa ilmapiirin ikäväksi ja vaatii turvallista tilaa. Kaverusten tilityksiä fiiliksistään on alettu kutsua yhteiskunnalliseksi keskusteluksi.

Tämän ilmiön taustalla on nähdäkseni useita väärinymmärryksiä.